

Sabiedrības viedoklis par NVO sektoru Latvijā

Pētījuma rezultātu kopsavilkums

2011.g. martā tirgus un sociālo pētījumu centrs "Latvijas Fakti" veica sabiedriskās domas aptauju par nevalstisko organizāciju sektoru Latvijā.

Aptaujas izlases apjoms ir 1000 Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji vecumā no 15 līdz 74 gadiem. Aptaujas izlase aprēķināta balstoties uz jaunākajiem statistikas datiem par Latvijas Republikas iedzīvotājiem un sastādīta proporcionāli šādām pazīmēm: dzimums; nacionalitāte; ģeogrāfiskā izkliede.

Aptauja tika veikta izmantojot tiešās (personīgās) intervēšanas metodi respondentu dzīves vietās. Respondentu dzīvesvietu atlasē izmantota nejaušā maršruta metode.

Pētījuma tēmas:

- Dalība pilsoniskajās/ sabiedriskajās aktivitātēs;
- Iedzīvotāju spējas ietekmēt lēmumu pieņemšanas procesus Latvijā vērtējums;
- Dažādu institūciju un sabiedrības grupu ietekme Latvijā notiekošajos procesos;
- Uzticēšanās valsts un sabiedriskajām institūcijām;
- Dažādu institūciju sniegto pakalpojumu draudzīgums;
- Saskare ar neizpratni no valsts vai pašvaldību institūciju puses;
- Dalība sabiedriskajās grupās/ organizācijās;
- Individuālie ieguvumi no darbības vai dalības sabiedriskajās aktivitātēs;
- Prognozes par iesaistīšanos kādā no sabiedriskajām grupām/ organizācijām nākamo 12 mēnešu laikā;
- Faktori, kas veicinātu iedzīvotāju darbību biedrībās/ nodibinājumos;
- Dalība brīvprātīgo aktivitātēs;
- Faktori, kas motivētu brīvprātīgai darbībai;
- Nevalstisko organizāciju darbības jomas;
- Nevalstisko organizāciju spēja ietekmēt kvalitatīvas izmaiņas dažādu problēmu risināšanā;
- Nevalstisko organizāciju atpazīstamība;
- Vēršanās pieredze pēc palīdzības pie nevalstiskajām organizācijām;
- Sabiedriski aktīvākās tautības Latvijā.

Šis materiāls ir veidots ar Īslandes, Lihtenšteinas un Norvēģijas finansiālu atbalstu EEZ finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta ietvaros un ar Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Materiāls tapis Sabiedrības integrācijas fonda administrētās grantu shēmas „NVO Fonds” ietvaros.

Par materiāla saturu atbild "Latvijas Fakti".

Šis pētniecības projekts tapis, balstoties uz biedrības „Latvian Civic Alliance” (eLPA) izstrādātu un finansētājiem iesniegtu koncepciju. Aktivitātes mērķis - noskaidrot Latvijas nevalstisko organizāciju ietekmi uz politisko, ekonomisko un sociālo attīstību valstī. eLPA sniegusi savu ieguldījumu, izstrādājot pētījuma darba uzdevumu un sagatavojot aptaujas jautājumus.

Sabiedrības integrācijas fonds izsaka pateicību Kultūras ministrijai par sadarbību pētījuma koordinēšanas gaitā.

SECINĀJUMI

- Latvijas iedzīvotāju sabiedrisko aktivitāti raksturo sekojoši rezultāti:
  - Pēdējo trīs gadu laikā kādās no pilsoniskajām/ sabiedriskajām aktivitātēm ir piedalījušies 87,1% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju.
  - No pilsoniskajām/ sabiedriskajām aktivitātēm visvairāk respondentu ir piedalījušies dažādās vēlēšanās. Saeimas vēlēšanās – 64%, pašvaldību vēlēšanās – 62,2%, savukārt Eiroparlamenta vēlēšanās – 44,5% respondentu.
  - Aptaujātie Latvijas iedzīvotāji bieži ir piedalījušies dažādās labdarības akcijās, ziedojot. Ziedojuši, zvanot pa tālruni – 39,6%, ievietojot naudu ziedojumu kastītē lielveikalos – 39,5%, ziedojuši drēbes, mēbeles, pārtiku konkrētiem cilvēkiem – 20,7%, labdarības organizācijām – 17% aptaujas dalībnieku.
  - Pēdējā gada laikā tikušies vai sazinājušies ar kādu pašvaldības darbinieku vai deputātu ir 19,1% respondentu. Ar kādu valsts institūcijas darbinieku, ministru vai Saeimas deputātu tikušies vai sazinājušies ir 12,3% aptaujāto. Lai rastu risinājumu kādai personīgai, ģimenes vai sabiedrības grupas problēmai kādas citas sociāli politiskas aktivitātes (dalība parakstu vākšanā, sabiedriskā apspriedē vai tml.) ir veikuši 20,8% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju.
  - Pēdējo trīs gadu laikā kādā no sabiedriskajām grupām/ organizācijām ir iesaistījušies 39,8% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju. Sabiedriski aktīvākās sociāli demogrāfiskās grupas – latvieši, sievietes, jaunieši, respondenti ar augstāko izglītību, aptaujas dalībnieki ar vidēju vai augstāku ienākumu līmeni uz vienu ģimenes locekli mēnesī, lauku iedzīvotāji.
  - Populārākās sabiedriskās grupas/ organizācijas:
    - ✓ Kādā interešu grupā (korī, deju kolektīvā, klubīnā utt.) darbojas 16,9% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju.
    - ✓ Ir draudzes locekļi – 13,6% iedzīvotāju.
    - ✓ Ir arodbiedrību biedri – 9,5% iedzīvotāju.
    - ✓ Ir biedrs kādā biedrībā – 7,7% iedzīvotāju.
  - Pēdējā gada laikā kā brīvprātīgie ir bijuši 13,6% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju. Visbiežāk brīvprātīgā pienākumi veikti sociāla rakstura pasākumos. Brīvprātīgo kustībā visbiežāk (28,4% gadījumu) piedalījušies tie respondenti, kuri ir kādas nevalstiskās organizācijas biedri.
- Nozīmīgākie individuālie ieguvumi no darbības vai dalības sabiedriskajās aktivitātēs:
  - Lietderīgi pavadīts brīvais laiks (nosauca 29,6% respondentu);
  - Paaugstināta vispārējā labsajūta (25,5%);
  - Iegūti jauni kontakti (25,4%);
  - Iegūta lietderīga/ noderīga informācija (20,7%);
  - Apgūtas prasmes/profesionālā pilnveide (15,4%).
- Nākamo 12 mēnešu laikā kādā no sabiedriskajām grupām/ organizācijām plāno iesaistīties 19,1% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju. Biežāk šādu soli prognozēja iedzīvotāji, kuri jau ir kādas nevalstiskās organizācijas dalībnieki (31,4%), kā arī jaunieši (33,7%), latvieši (22,5%), lauku iedzīvotāji (24,7%).
- Visbiežāk aptaujātie Latvijas iedzīvotāji plāno uzsākt darbību kādā interešu grupā (korī, deju kolektīvā, klubīnā utt.). Kopumā šādu prognozi sniedza 11,1% respondentu no visiem aptaujas dalībniekiem. 3,3%

aptaujas dalībnieku plāno darboties kādā biedrībā kā brīvprātīgie, savukārt 2,5% respondentu – kļūt par biedru kā biedrībā. Citās sabiedriskās grupās/ organizācijās plāno iesaistīties mazāk par 2% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju.

- Nozīmīgākie faktori, kas veicinātu iedzīvotāju darbību biedrībās/ nodibinājumos:
  - Interesanti pasākumi (nosauca 36,8% respondentu);
  - Iespēja gūt papildus zināšanas un prasmes (26,4%);
  - Vairāk brīvā laika (24,8%);
  - Iespēja palīdzēt citiem cilvēkiem vai savai kopienai (23%);
  - Lielāki ieņēmumi uz vienu ģimenes locekli (21,3%).

- Latvijas sabiedrībā valda skepse par iedzīvotāju un nevalstisko organizāciju spēju ietekmēt likumdošanu un lēmumu pieņemšanas procesu valstī:
  - Tikai 15,3% aptaujāto iedzīvotāju uzskata, ka viņi spēj ietekmēt lēmumu pieņemšanas procesu Latvijā. Dominējošā daļa (72%) aptaujas dalībnieku pauda noraidošu attieksmi.
  - Sabiedrībā valda uzskats, ka tikai politiķiem ir liela ietekme Latvijā notiekošajos procesos. Vairāk par pusi (52,9%) aptaujāto politiķu ietekmi raksturoja kā ļoti lielu. Citas institūcijas vai sabiedrības grupas tā tika raksturotas ievērojami retāk (mazāk kā 15% gadījumu). Kopumā politiķus kā ietekmīgu grupu novērtēja trīs ceturtdaļas (75,1%) aptaujāto Latvijas iedzīvotāju.
  - Aptaujāto Latvijas iedzīvotāju skatījumā nevalstiskās organizācijas raksturojamas kā mazietekmīgi (*arodbiedrības* – kā ietekmīgu institūciju vērtēja 29,5% respondentu) vai pat drīzāk neietekmīgi (*biedrības/ nodibinājumi* – kā ietekmīgu institūciju vērtēja 13,7%, *religiskās organizācijas* – 17,3% respondentu) spēki.
  - Pētījuma rezultāti atklāj četras darbības jomas, kurās sabiedrības skatījumā nevalstiskās organizācijas spētu ietekmēt izmaiņas pozitīvā virzienā. Sekojošie darbības virzieni bija vienīgie, par kuriem biežāk nekā kritisku viedokli respondenti pauda uzskatu, ka tur nevalstiskās organizācijas spētu panākt kvalitatīvas izmaiņas:
    - ✓ *Vides aizsardzība* – sabiedrības skatījumā nozīmīgākā joma, kurā nevalstisko organizāciju loma lēmumu pieņemšanas ietekmēšanā varētu būt salīdzinoši lielākā. Viedokli, ka nevalstiskās organizācijas vides aizsardzībā spēj ietekmēt izmaiņas pozitīvā virzienā, pārstāvēja 47,9% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju. Kritisku viedokli pauda 16,8% respondentu;
    - ✓ *Sociālo pakalpojumu kvalitātē un pieejamībā* – pozitīvi nevalstisko organizāciju spēju ietekmēt pozitīvas izmaiņas šajā jomā vērtēja 31,9%, savukārt kritiski – 28% aptaujas dalībnieku;
    - ✓ *Cilvēktiesību aizsardzībā (t.sk. neiecietības mazināšanā, diskriminācijas novēršanā)* – pozitīvi nevalstisko organizāciju spēju ietekmēt pozitīvas izmaiņas šajā jomā vērtēja 31,4%, savukārt kritiski – 26,7% respondentu;
    - ✓ *Reģionālās kopienas attīstībā* - pozitīvi nevalstisko organizāciju spēju ietekmēt pozitīvas izmaiņas šajā jomā vērtēja 28,6%, savukārt kritiski – 22,6% aptaujas dalībnieku.

- Pētījuma rezultāti atklāj, ka Latvijas sabiedrību raksturo zema uzticēšanās sabiedriskajām un, jo īpaši, valsts institūcijām. Pozitīvo vērtējumu (*pilnībā uzticas* vai *uzticas*) īpatsvars nevienai institūcijai nesasniedz trešdaļu. Tikai divām institūcijām – *masu mediji (uzticas 30,4%, neuzticas 26,2%)* un *pašvaldības (uzticas*

28,9%, *neuzticas* 27,2%) respondentu skaits, kuri tām uzticas, ir nedaudz lielāks par kritisku pozīciju pārstāvošo respondentu skaitu.

- Pētījuma rezultāti ļauj apgalvot, ka vismazāk sabiedrība uzticas valsts institūcijām. Vispārēji valsts institūcijām uzticas 20,1%, savukārt *neuzticas* – 38,6% aptaujas dalībnieku. Konkrēti Latvijas valdībai un Saeimai *neuzticas* vairāk nekā 70% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju.
- Arī NVO sektoram Latvijā raksturīga zema sabiedrības uzticēšanās. Gan runājot par biedrībām/ nodibinājumiem (*uzticas* 20,1%, *neuzticas* 32,4%), gan reliģiskajām organizācijām (*uzticas* 28%, *neuzticas* 43,7%), gan darba devēju organizācijām (*uzticas* 21,9%, *neuzticas* 28,6%), gan arodbiedrībām (*uzticas* 26,5%, *neuzticas* 27,4%), aptaujas dalībnieku viedoklis biežāk bija kritisks (*pilnībā neuzticas* vai *neuzticas*). Aptaujas rezultātu analīze atklāj, ka ievērojami pozitīvāk nevalstiskās organizācijas vērtē tie iedzīvotāji, kuri paši ir kādas nevalstiskās organizācijas dalībnieki.
- Aptaujāto Latvijas iedzīvotāju vidū jautājumā par to, ar ko nodarbojas nevalstiskās organizācijas, visbiežāk tika pārstāvēti sekojoši viedokļi:
  - Ar labdarību (nosauca 69% respondentu);
  - Ar brīvā laika pavadīšanas iespēju nodrošināšanu (52,9%);
  - Ar informācijas sniegšanu (48%);
  - Ar zināšanu un prasmju papildināšanu (organizējot seminārus, konferences, apmācības, veidojot pētījumus, analītiskus materiālus) (43%).
- Kā konkrētas darbības jomas, kurās nevalstiskās organizācijas darbojas visaktīvāk, visbiežāk tika minētas:
  - Vides aizsardzība (nosauca 44% respondentu);
  - Kultūra un māksla (38,3%);
  - Dzīvnieku aizsardzība (37,7%);
  - Sports/ sporta klubi (37%);
  - Sociālie pakalpojumi (33,1%).
- Visretāk, kā darbības jomas, kurās nevalstiskās organizācijas darbojas aktīvi, tika minētas:
  - Pētniecība (nosauca 3,4% respondentu);
  - Izglītība – pamata un vidējā (4%), augstākā (6,4%) un cita izglītība (4,8%);
  - Likumdošana un juridiskie pakalpojumi (4%);
  - Starptautiskās attiecības (4,2%);
  - Ekonomiskā, sociālā un kopienas (vietējās sabiedrības) attīstība (5%).
- Pārliciecināši pazīstamākā nevalstiskā organizācija Latvijā ir *Sarkanais Krusts*. Kā vienu no piecām zināmajām Latvijas nevalstiskajām organizācijām, *Sarkano Krustu* spontāni nosauca gandrīz katrs trešais (31,1%) aptaujātais Latvijas iedzīvotājs. Nedaudz vairāk kā 10% aptaujāto nosauca nevalstiskās organizācijas vispārēji (neprecizējot) – pensionāru biedrības (13%), arodbiedrības (11,2%), reliģiskās kopienas/ baznīca (10,8%). Nākamās vietas pazīstamāko Latvijas nevalstisko organizāciju sarakstā ieņem *www.ziedot.lv* (spontāni minēja 9,7% respondentu), *Delna* (9,3%) un *Glābiet bērņus!* (7,7%).
- Nevalstisko organizāciju sniegtie pakalpojumi kopumā tika vērtēti kā iedzīvotājiem draudzīgi. Kā kopumā draudzīgus nevalstisko organizāciju pakalpojumus iedzīvotājiem vērtēja 33,8%, savukārt pretēju viedokli pārstāvēja 14,1%.

- Pēc palīdzības pie nevalstiskajām organizācijām ir vērsušies 9,2% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju. Saskaņā ar pētījuma rezultātiem, vairākumā gadījumu (75,7%) iedzīvotāji ir saņēmuši gaidīto palīdzību no nevalstiskās organizācijas. Vīlušies nevalstiskās organizācijas palīdzībā ir 12,2% respondentu.
- Pētījuma rezultāti vēlreiz apstiprina bieži izskanējušo viedokli par to, ka Latvijas sabiedrība jebkuru sabiedriski nozīmīgu lēmumu pieņemšanu identificē ar politiku.
- Nevalstiskās aktivitātes visbiežāk tiek identificētas ar vaļaspriekiem, labu brīvā laika pavadīšanas veidu, iespēju nodibināt jaunus kontaktus vai pilnveidot savas profesionālās zināšanas un prasmes. Vienīgās jomas, kurās pilsoņu nevalstiskās aktivitātes ir gatavas pietuvoties vai oponēt politikai ir vides aizsardzība, cilvēktiesības un sociālo pakalpojumu kvalitātes ekspertīze. Galvenais šādas pasivitātes vai atturības iemesls ir sabiedrības totālā neuzticēšanās valsts pārvaldes institūcijām.
- Latvijas sabiedrībā ir nostiprinājusies pārliecība, ka valsts varas dienas kārtību nespēj iespaidot organizētas iedzīvotāju grupas. Acīmredzot, ka nevalstiskajām organizācijām trūkst sadarbības pieredzes, resursu un pārliecības par savām spējām ietekmēt lēmumu pieņemšanu politiskajā līmenī.

Ar pētījuma tekstu varēs iepazīties Sabiedrības integrācijas fonda interneta mājas lapā – www.sif.lv.